

Visie Lopster schoolgebouwen 2013-2025

Gemeente Loppersum

Inhoudsopgave

Hoofdstuk	Pagina
1. Inleiding	3
2. Bevolking	4
3. Gemeente	6
4. Onderwijs	11
5. Leefbaarheid	16
6. Financiën	17
7. Communicatie en planning	20
8. Conclusie	21
9. Bijlagen	23

1. Inleiding

Er gebeurt veel op het gebied van onderwijs. Er is de afgelopen jaren meer aandacht gekomen voor de kwaliteit van onderwijs, de brede scholen evolueren in integrale kindcentra en openbare en christelijke schoolbesturen in onze regio werken verregaand samen. Daarnaast daalt door de ontgroening het aantal leerlingen op de scholen. Hoe zorgen wij als gemeente, in samenwerking met alle betrokkenen, nu voor toekomstbestendige huisvesting van de scholen, kinderopvang en peuterspeelzaalwerk? Dat is de vraag waar de gemeente Loppersum mee aan de slag wil en de voorliggende visie wil kader en richting geven voor de beantwoording van deze vraag.

De gemeente Loppersum heeft dertien basisscholen verspreid over 12 locaties in de dorpen. De meeste van de dertien scholen zijn gehuisvest in oudere gebouwen. Deze gebouwen zijn ontwikkeld voor een groter aantal leerlingen dan nu aan de orde is. De bevolkingskrimp, maar vooral ontgroening, dragen bij aan het feit dat de kleine scholen in hun voortbestaan bedreigd worden. Door deze ontgroening worden de scholen steeds kleiner en komt de handhaving van de kwaliteit van onderwijs en betaalbaarheid van de gebouwen steeds meer onder druk te staan.

De schoolbesturen Marenland en Noordkwartier en kinderopvang- en peuterspeelzaal organisatie Kids2b (verder te noemen: de organisaties) en de gemeente Loppersum hebben allen een rol om te anticiperen op de ontwikkelingen en voor wat betreft de huisvesting van scholen, opvang en peuterspeelzaal een visie te ontwikkelen en uit te voeren.

2. Bevolking

a. Krimp en ontgroening

Een belangrijke ontwikkeling voor het onderwijs in de afgelopen jaren en in de toekomst is de krimp van bevolking. Met name het daarbinnen optredende fenomeen van ontgroening, vermindering van het aantal kinderen en jongeren, speelt een belangrijke rol voor het onderwijs.

b. Bevolkingsontwikkeling Loppersum afgelopen 10 jaar

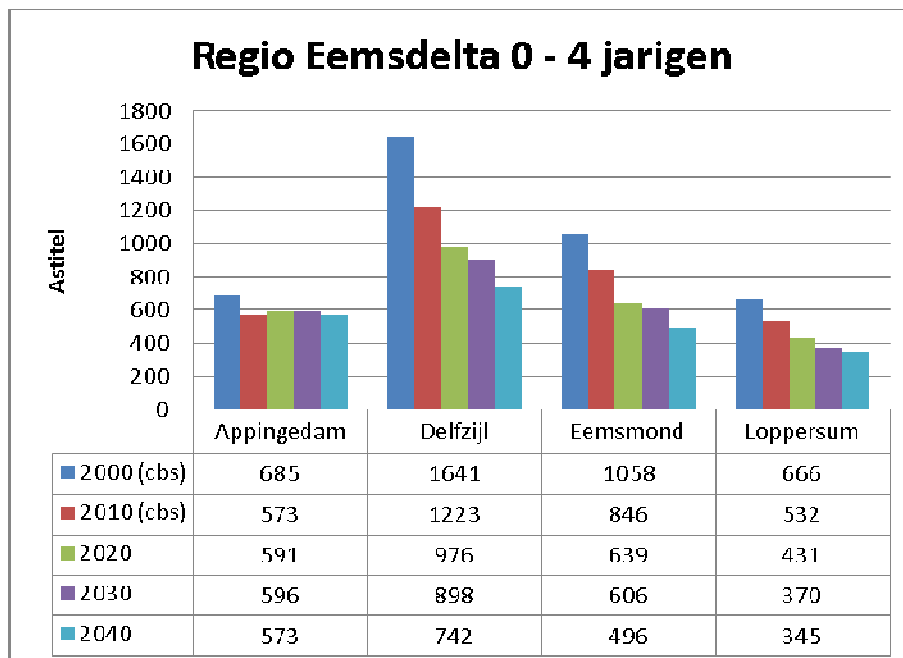
In onderstaand overzicht is weergegeven hoe de bevolkingsontwikkeling over de afgelopen 10 jaar is geweest. Opvallend hierbij is dat de totale bevolking van de krimp zich beperkt tot iets meer dan 5% maar dat de daling van het aantal kinderen veel groter is. Dit fenomeen noemt men ontgroening en heeft verstrekkende gevolgen voor de scholen, kinderopvang en peuterspeelzalen in de gemeente Loppersum.

	2000	2010	Vershil abs.	Vershil %
Totaal	11.024	10.439	- 585	- 5,3
0-4 jaar	666	532	- 143	- 21,5
5-12 jaar	1258	1034	- 224	- 17,8

Bron CBS

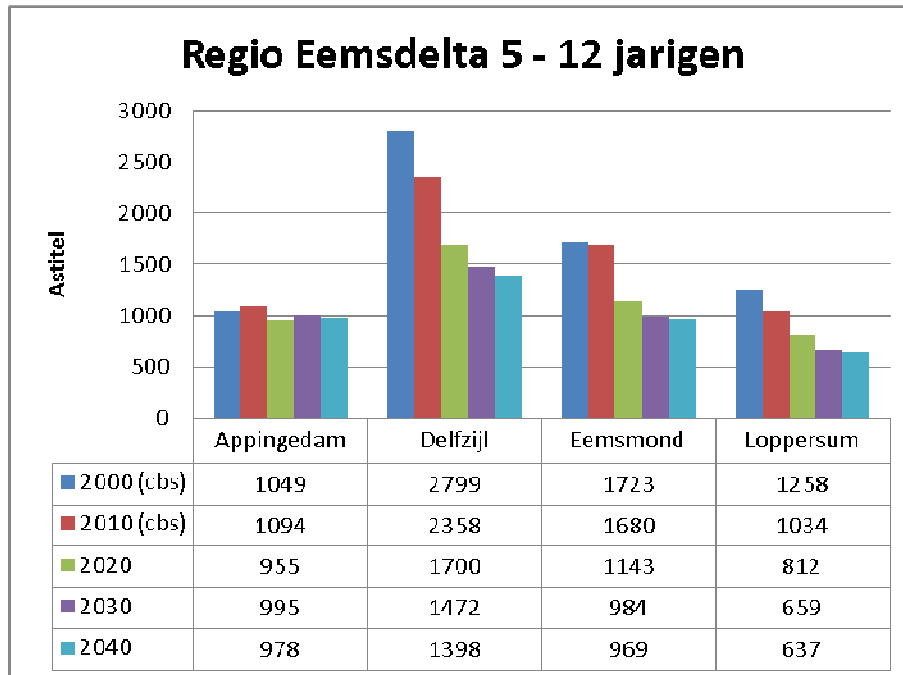
c. Ontgroening in de toekomst

Een belangrijke ontwikkeling in de hele Eemsdelta¹ en dus ook in Loppersum is de ontgroening. Er komen steeds minder kinderen. Een ontwikkeling die al jaren bezig is en nog een tijd door zal zetten. Onderstaande grafieken laten zien wat de verwachte ontwikkelingen tot en met 2040 zijn. Gelet op de betrouwbaarheid van prognoses op de lange termijn wordt in deze visie vooral gekeken naar de situatie in 2020. Wat hebben we dan nodig? De terugloop voor de jaren 2010 tot en met 2020 wordt voor de 5-12 jarigen in Loppersum voorzien op ruim 200 kinderen. De leerling-ontwikkelingen 2010-2012 laten zien dat dit een reële verwachting is.

Bron Gebiedsatlas Eemsdelta

¹ Delfzijl, Eemsmond Appingedam en Loppersum

Bron Gebiedsatlas Eemsdelta

d. Conclusie

Het is de verwachting dat de komende jaren het aantal kinderen in de basisschoolleeftijd substantieel zal afnemen.

3. Gemeente

a. Wettelijk kader

Op basis van wet- en regelgeving is aan te geven welke verplichtingen een gemeente heeft voor onderwijshuisvestingsvoorzieningen. De gemeente is verantwoordelijk voor voldoende en adequate huisvesting voor scholen in het primair onderwijs. Men spreekt dan van de wettelijke zorgplicht. De wettelijke zorgplicht betreft de volgende voorzieningen:

- nieuwbouw;
- vervangende bouw;
- uitbreiding;
- ingebruikneming van een bestaand gebouw;
- verplaatsing bestaande noodlokalen;
- terrein;
- eerste inrichting onderwijsleerpakket en meubilair;
- medegebruik;
- aanpassingen (geschikt maken van een gebouw voor de onderwijsfunctie, integratieverbouwing, voorzieningen in verband met wet- en regelgeving, vervanging oliegestookte installaties, toegankelijk maken terrein voor rolstoelgebruikers of aanbrengen lift in meerlaags gebouw, onderwijskundige vernieuwingen);
- onderhoud.

De basis voor de verplichte investeringen in de huisvesting van scholen in het primair onderwijs is te vinden in de wet op het Primair Onderwijs (WPO) en wel in artikel 92 "voorzieningen in de huisvesting".

Op basis van de WPO heeft de gemeente de Verordening Huisvesting Onderwijs vastgesteld. Op basis van deze formeel vastgestelde wet- en regelgeving is de gemeente verplicht zorg te dragen voor "voldoende en adequate huisvesting" waarbij de genoemde Verordening de ruimtelijke en financiële normering beschrijft.

Kindgerelateerde voorzieningen

Peuterspeelzalen, kinderdagopvang en voor- en naschoolse opvang worden verzorgd door afzonderlijke, daartoe uitgeruste instellingen. Deze instellingen ontvangen hun inkomsten meestal uit een combinatie van bijdragen van ouders en subsidie. Uit deze inkomsten dienen zij de huisvestingslasten (meestal huur) te dragen. De gemeente heeft richting deze organisaties geen formele zorgplicht voor huisvesting.

b. Gemeentelijk kader

Bovenstaand zijn de wettelijke kaders voor huisvesting weergegeven daarnaast zijn voor de gemeente Loppersum bij het bepalen van een visie op de huisvesting van onderwijs de volgende zaken van belang:

Samenwerking

Om de huisvesting van de scholen toekomstbestendig in te vullen is samenwerking van essentieel belang. Samenwerking tussen:

- de gemeente en de organisaties,
- de organisaties onderling,
- de scholen
- de gemeente, organisaties en ouders/bewoners,
- de gemeenten in de regio

Geen van de betrokkene kan zelfstandig een antwoord geven op de voorliggende vraagstukken.

Kwaliteit

Kwaliteit van onderwijs is van groot belang. Een kwalitatief goed gebouw wat afgestemd is op de eisen die gesteld worden aan het moderne onderwijs met de daarbij horende eisen aan binnenklimaat zijn hierbij van belang.

Betaalbaarheid

Het zijn financiële onzekere tijden. De gemeente Loppersum heeft de artikel 12-status en is op de weg terug om financieel gezond te worden. In 2014 moet Loppersum het zonder extra Rijkssteun doen en op eigen benen staan. Eventuele verbouw en nieuwbouwplannen mogen niet ten koste gaan van deze gezonde financiële situatie. Dilemma is hierbij de betaalbaarheid van het verouderde gebouwenbestand in de gemeente Loppersum. Schoolgebouwen voldoen veelal niet aan de eisen van duurzaamheid en zijn vaak ook te groot ten opzichte van het aantal leerlingen waardoor ook de exploitatievergoeding van het Rijk voor de schoolbesturen onvoldoende is.

Geschiktheid

Een deel van de schoolgebouwen is dusdanig verouderd dat ze niet meer geschikt zijn voor het huidige onderwijs. Doordat er in de gemeente Loppersum nog 12 locaties voor onderwijs zijn is het veelal ook niet mogelijk om, samenhangend met de ontgroening, op alle bestaande locaties een goed aanbod van onderwijs, kinderopvang en peuterspeelzaalwerk aan te bieden.

Leefbaarheid

Voor een aantal dorpen zijn de (kleine) scholen in hun dorp, op het dorpshuis na, vaak de laatste voorziening in het dorp. Dorpsbewoners hechten een grote waarde aan de school in hun dorp en zijn er van overtuigd dat het weghalen van een school uit het dorp de doodsteek voor een dorp zal betekenen. Niet alleen qua sociale verbanden maar ook wat betreft de aantrekkingskracht van een dorp op nieuwe gezinnen die zich hier willen vestigen. Als gemeente zien wij de rol die de scholen spelen binnen de dorpen en nemen deze mee in de integrale afweging.

c. Artikel 12

In verband met haar artikel 12 status heeft de gemeente Loppersum in 2009 een saneringsplan vastgesteld. In dit saneringsplan staat over onderwijshuisvesting het volgende:

“Concentratie van de scholen voor het primair onderwijs kan naast financiële voordelen ook voordelen hebben in diversiteit in het onderwijsaanbod. In samenwerking met de besturen voor het openbaar en bijzonder onderwijs zal onderzoek worden gedaan naar de mogelijkheden. Door het terugbrengen van het aantal scholen is een reductie te realiseren op de kapitaallasten die jaarlijks op onze begroting drukken in het kader van de investeringen in huisvesting. We willen hiervoor, na het gereedkomen van de diverse beheerplannen, een integraal huisvestingsplan op laten stellen”.

Ter uitvoering hiervan is in overleg met schoolbesturen, kinderopvang- en peuterspeelzaalorganisaties een opdracht geformuleerd voor het opstellen van een IHP.

d. IHP proces

In 2010 is door de gemeente en de schoolbesturen Marenland en Noordkwartier opdracht verleend aan DHV voor het opstellen van een IHP. Het doel van het IHP was om de huisvestingsvoorzieningen van de gemeente Loppersum in kaart te brengen. Deze voorzieningen hebben betrekking op capaciteit, onderhoud, wet- en regelgeving, onderwijskundige vernieuwing en maatschappelijke verbreding. Bij de uitwerking was het vooral van belang om een samenhangende benadering te creëren met andere gemeentelijke beleidsvelden zoals welzijn, sport, grondzaken, ruimtelijke ordening en verkeer. Uitgangspunt was het combineren van voorzieningen en een efficiënte inzet van middelen. Aan het eind van het IHP dienden toekomstscenario's te worden beschreven, o.a. rekening houdend met demografische en maatschappelijke ontwikkelingen, en het aantal en de kwaliteit van gebouwen binnen de gemeente.

Het was de bedoeling dat het IHP van de gemeente Loppersum integraal inzicht gaf in toekomstige ontwikkelingen voor de huisvesting van voorzieningen binnen de gemeente Loppersum om te komen tot:

Passende, geschikte en toekomstgerichte onderwijs- en welzijnsvoorzieningen met een gewenste spreiding, waarbij de gebouwen optimaal worden ingezet en leegstand zoveel mogelijk wordt

voorkomen en waarvan die voorzieningen aansluiten op onderwijskundige en maatschappelijke ontwikkelingen.

In de uitwerking is het IHP veel meer een lange termijn visie document geworden dan een standaard Integraal Huisvestingsplan. De conclusies van het IHP waren dan ook verstrekkend: *“Los van de situatie in de gemeente Loppersum kunnen de volgende conclusies getrokken worden over kwaliteit en maatvoering:*

- *voor het bereiken van voldoende kwaliteit voor het onderwijs moet een basisschool voldoende maat hebben;*
- *voor het kunnen verzorgen van dienstverlening door peuterspeelzalen en kinderopvang is ook voldoende maat nodig;*
- *peuterspeelzaalwerk, kinderopvang en onderwijs moeten telkens op één locatie (één adres) gecombineerd worden, zodat een geïntegreerd aanbod ontstaat voor de kinderen;*
- *fysieke schaalvergroting levert oplossingen met meer kwaliteit dan werken met nevenvestigingen;*
- *de brede basisschool van circa 160 leerlingen op school levert oplossingen met meer kwaliteit dan de plattelandsschool van circa 80 leerlingen op school.*

De situatie van de huisvesting in Loppersum in ogenschouw nemend kan gesteld worden dat:

- *veel schoolgebouwen (afgezien van recente uitbreidingen) een tamelijk hoge leeftijd hebben;*
- *er grote inspanningen nodig zullen zijn om de bestaande gebouwen te laten voldoen aan de eisen van de tijd voor binnenklimaat, energieprestatie en functionele kwaliteit;*
- *vanuit de optiek van vervangende nieuwbouw na 40 jaar exploitatie danwel ingrijpende levensduurverlengende renovatie het komende decennium grote financiële inspanningen nodig zijn.”*

Hieronder wordt kort het proces van het IHP en alle ontwikkelingen daaromheen geschetst vanaf het moment dat het IHP gereed was.

- Het IHP is vastgesteld door het college op 12 oktober 2010.
- Op 19 oktober 2010 is de gemeenteraad in een informatiebijeenkomst door college, schoolbesturen, kinderopvang en peuterspeelzaalwerk geïnformeerd over de visie op de toekomst van kindvoorzieningen (onderwijs, kinderopvang en peuterspeelzaalwerk). De raadsleden hebben vervolgens het IHP ontvangen.
- Het college is begin 2011 in gesprek gegaan met de dorpen. De schoolbesturen zijn in gesprek gegaan met de scholen. Doel van deze gesprekken was het gesprek met de betrokkenen aan te gaan en uitleg te geven over het IHP. Deze gesprekken met de dorpen hebben onder andere tot nieuwe initiatieven in een aantal dorpen geleid. De betrokkenheid bleek groot bij zowel ouders als de dorpen.
- Op 25 oktober 2011 is een thema-avond georganiseerd voor de gemeenteraad over de toekomst van het onderwijs in de gemeente Loppersum. Op deze avond is getracht een zo volledig mogelijk beeld te scheppen van de huidige stand van zaken rond de visie op het gebied van o.a. de huisvesting van het onderwijs. Tijdens deze avond hebben ook de initiatiefgroepen uit de dorpen zich gepresenteerd.
- In november 2011 heeft de raad via een motie het college verzocht om het IHP terzijde te leggen. Het college heeft deze motie overgenomen. Wel kunnen bruikbare onderdelen dienen als bouwstenen voor de uiteindelijk te nemen besluiten over de toekomst van de huisvesting van scholen in de gemeente Loppersum.
- In genoemde motie heeft de raad ook het college van Burgemeester en wethouders verzocht: *‘de bouwstenen en alternatieve plannen zoals ingebracht door werkgroep Oost bespreekbaar te maken bij stichting Marenland en te benadrukken dat stichting Marenland, om draagvlak te*

creëren, serieus dient in te gaan op het door Oost gepresenteerde rapport. Het zou daarbij wenselijk zijn dat beide partijen weer met elkaar in overleg gaan.'

- Het college van B&W heeft aan bovenstaande motie invulling gegeven door in afzonderlijke gesprekken met beide partijen voor te stellen dat partijen, onder leiding van een door de gemeente aan te stellen onafhankelijk voorzitter, met elkaar in gesprek zouden gaan. De heer Jan de Jong is vervolgens aangesteld als onafhankelijk voorzitter. In het eerste half jaar van 2012 hebben deze gesprekken plaats gevonden. In een constructieve setting hebben Marenland en de werkgroep Oost met elkaar verschillen en verbindingen onderzocht en besproken. De partijen zijn vervolgens tot een gezamenlijke verklaring gekomen die voldoende ruimte bood voor het verder met elkaar in gesprek gaan.

e. Planvorming regionaal

Woon en Leefbaarheidsplan

De regio Eemsdelta wordt al langere tijd geconfronteerd met een afname van de bevolking en krimp van het aantal huishoudens. Daarbij zijn de voorspellingen duidelijk: in de komende decennia zullen er minder mensen wonen in de Eemsdelta regio. De gehele regio en met name de kleinere dorpen met weinig voorzieningen (de zogenaamde woondorpen) worden geconfronteerd met een (aanzienlijke) huishoudenkrimp. Daarnaast wijzigt de samenstelling van de bevolking. Ontgroening en vergrijzing zetten verder door, evenals individualisering.

Al deze ontwikkelingen blijven niet zonder gevolgen voor de leefkwaliteit in de regio. Het draagvlak voor de voorzieningen brokkelt af en leegstand dreigt in de woningmarkt. Om de leefkwaliteit in de regio hoog te houden hebben de vier gemeenten in de regio, de organisaties voor wonen, onderwijs, welzijn, zorg en de provincie de handen ineen geslagen om te komen tot regionaal beleid "wonen en voorzieningen". Dit regionale beleid is vorm gegeven in het Woon en leefbaarheidsplan. De richting voor onderwijs en kindvoorzieningen in dit plan is ontwikkeld in samenhang met de voorliggende visie van de gemeente Loppersum.

In de omliggende gemeenten wordt op verschillende wijze aangekeken tegen de toekomst van de huisvesting van het onderwijs. Onderstaand staat kort de situatie weergegeven van de overige Eemsdelta gemeenten.

Delfzijl

Delfzijl: in Delfzijl zijn drie brede scholen, in Farmsum, Noord en Tuikwerd. In Delfzijl Noord is de nieuwe school gehuisvest in een nieuw gebouw (2011). Onderzocht wordt de realisatie van een vierde brede school in Delfzijl West. In de zuidelijke dorpen komen zowel Woldendorp als Wagenborgen in aanmerking voor een geïntegreerde voorziening.

In de noordelijke dorpen van de gemeente Delfzijl komt Spijk het meest in aanmerking. In Spijk zijn naar verwachting grote synergievoordelen te bereiken in combinatie met andere voorzieningen in het dorp. Gelet op de ligging van Spijk bij de gemeentegrens met Loppersum is het van belang om de ontwikkelingen in Spijk en de ontwikkelingen in de Oosthoek van de gemeente Loppersum in verband te brengen met elkaar.

Appingedam

In de gemeente Appingedam wordt toegewerkt naar de uiteindelijke vorming van twee brede scholen, één in de wijk Opwierde en één in de wijk Oling. De brede school in Oling is vrijwel afgerond. De start van de bouw van de brede school in Opwierde staat op korte termijn gepland. Beide brede scholen worden gerealiseerd en beheerd door woningcorporatie Marenland.

Eemsmond

De gemeente Eemsmond wil bereiken dat er in de gemeente een basisstructuur is van zo breed mogelijk verspreide kindvoorzieningen welke kinderen en ouders een "ontwikkel"omgeving bieden die hen helpt en stimuleert.

De gemeente Eemsmond wil samen met de onderwijsorganisaties inzetten op kwalitatief goede gebouwen. Deze gebouwen nodigen uit tot samenwerking tussen alle organisaties op gebied van

onderwijs en buitenschoolse (voor-, na-, tussenschoolse) activiteiten. In het OOGO (Op Overeenstemming Gericht Overleg) wordt afgestemd op welke wijze de gebouwen worden beheerd, opdat gebouwen zo efficiënt mogelijk en door zo veel mogelijk partijen te gebruiken zijn.

f. Regionale afstemming

Het is van belang om bij de huisvesting van het onderwijs verder te kijken dan de eigen gemeentegrenzen. Aan de randen van de gemeente moet er ook gekeken worden naar de onderwijs ontwikkelingen aan de andere zijde van de gemeente grenzen. Gekeken kan worden in hoeverre keuzes voor schoolgebouwen aan weerszijden van de gemeentegrenzen elkaar kunnen versterken. In Delfzijl en Appingedam zijn hetzelfde openbare en christelijk schoolbestuur actief. Voor Bedum en Ten Boer geldt dit alleen voor het openbaar schoolbestuur. Vanuit gemeentelijk oogpunt is afstemming binnen de DAL gemeenten dus van belang.

g. Conclusies

Het wettelijke kader is de basis voor het proces, de focus ligt daarnaast op:

- Samenwerking
- Kwaliteit
- Betaalbaarheid
- Geschiktheid
- Leefbaarheid

4. Onderwijs

a. Ontstaan huidig scholenlandschap

Het huidige scholenlandschap kenmerkt zich door een spreiding over het Lopster platteland. De gemeente Loppersum bestaat met zijn ruim 10.000 inwoners, verspreid over een uitgestrekt gebied van 11.000 hectare grond, uit 17 kernen. In 8 van deze kernen is nog basisonderwijs te vinden. Op landelijke schaal zijn alle scholen in de gemeente Loppersum klein tot zeer klein. In Nederland is er gemiddeld 1 school op 2500 inwoners, in Groningen is dat 1 op 1500, in Loppersum is dat 1 op 800.

In Loppersum zijn er 5 scholen met minder dan 50 leerlingen, 5 scholen met tussen de 50 en de 100 leerlingen en 3 scholen van tussen de 100 en 200 leerlingen. Er zijn geen scholen met meer dan 200 leerlingen. Ter vergelijking, een school met homogene groepen, dus 1 groep per leerjaar telt zo'n 200 leerlingen. Een gemiddelde school in Nederland heeft 225 leerlingen. Een school is volgens de wet- en regelgeving een kleine school wanneer deze minder dan 145 leerlingen heeft. Sinds 1990 is een klein aantal scholen gefuseerd of gesloten in verband met teruglopende leerlingaantallen. De laatste was de Wegwijzer in 't Zandt die in 2010 haar deuren sloot. Door het uitblijven van samenwerking met de naastgelegen openbare basisschool is het hier niet tot een fusie gekomen. Omdat er geen nieuwe invulling gevonden kon worden voor het gebouw is dit eind 2011 gesloopt.

In tabel 1 in de bijlage is leerlingontwikkeling van de afgelopen 7 jaar op de teldatum 1 oktober weergegeven. De telling van 1 oktober wordt gebruikt door schoolbesturen, gemeenten en rijk voor het bepalen van de ruimte en financieringsbehoefte van de scholen.

Het leerlingaantal voor 2012 is ten opzichte van 2006 gedaald met 136 leerlingen. Hieruit blijkt dat per saldo de leerlingaantallen de afgelopen 7 jaar met zo'n 12,5 % zijn afgenomen. Tussen de scholen is onderling wel verschil. Een beperkt aantal scholen is gegroeid maar de meeste scholen zijn kleiner geworden.

Loppersum	2006	2012
Marenland	545	488
Noordkwartier	429	389
Holwerda	116	77
Totaal	1090	954

b. Onderwijsontwikkelingen afgelopen 10 jaar (kwaliteit)

De kwaliteit van het basisonderwijs in de drie noordelijke provincies van Nederland blijft achter bij de rest van Nederland blijkt uit gegevens van de inspectie. Sociaaleconomische factoren kunnen een rol spelen bij de lagere kwaliteit, maar ze kunnen het verschil niet geheel verklaren. Mogelijk speelt een rol dat veel scholen in het Noorden vaak klein zijn en combinatieklassen moeten vormen. Dit vraagt veel van de kwaliteit van de leraren.

Een aantal scholen in de DEAL gemeenten heeft de afgelopen jaren een kwaliteitsprobleem gehad. Inspectie en ministerie gebruiken bij onvoldoende kwaliteit de termen zeer zwak (bij ernstige problemen) en zwak (bij problemen). Landelijk is het percentage zeer zwakke scholen 1,5% en zwak 8%.

Van de 15 basisscholen van Noordkwartier waren er in de afgelopen jaren één zeer zwak en twee zwak. Van de 27 basisscholen van Marenland waren er in de afgelopen jaren drie zeer zwak en zeven zwak. De laatste jaren zien we een sterke verbetering. De financiële investering die dit gevraagd heeft van de schoolbesturen was echter hoog. Een dergelijke investering is voor de schoolbesturen door hun financiële situatie nu niet meer haalbaar. In de afgelopen jaren zijn vijf scholen in de gemeente als Zwak beoordeeld. Vier van deze scholen zijn inmiddels door de inzet van scholen en besturen weer van dit oordeel af.

c. Toekomstige leerlingaantallen

Onderstaand overzicht geeft de toekomstige leerlingaantallen voor de schoolbesturen Marenland en Noordkwartier weer. Deze prognoses zijn gebaseerd op de provinciaal gebruikte Primos 2009 prognose. Hieruit blijkt dat de leerlingaantallen in de gemeente in de periode 2012-2020 naar verwachting nog met zo'n 25% zullen afnemen. Dit is geen hard gegeven maar geeft wel aan dat de trend van daling van leerlingaantallen van de afgelopen 10 jaar door zet.

Loppersum	2015	2020
Marenland	444	393
Noordkwartier	355	314
Totaal	799	707

(van de Holwerdaschool zijn geen officiële prognoses beschikbaar)

d. Kwaliteit en ruimte

Met ingang van 1 augustus 2012 kent de gemeente Loppersum 12 zelfstandige scholen en één nevenvestiging verdeeld over 12 locaties. In tabel 2 in de bijlage zijn de onderstaande kenmerken per school weergegeven.

Kwaliteit

Op 1 september 2012 had 1 school in de gemeente, de Wilster, het predicaat Zwak. Er is een plan van aanpak opgesteld voor het verbeteren van de kwaliteit. De verwachting is dat dit op korte termijn er toe zal leiden dat de school weer voldoende beoordeeld wordt.

Ruimte

Van de 12 schoollocaties die de gemeente telt vanaf 1 augustus 2012 zijn er 5 passend, dat wil zeggen dat deze scholen gevestigd zijn in gebouwen die ongeveer even groot zijn als waar de school ook daadwerkelijk recht op heeft en vergoeding van het rijk voor ontvangt. De overige 7 locaties hebben te maken met overcapaciteit. Soms oplopend tot meer dan 200 m2 overcapaciteit. De schoolbesturen krijgen hun vergoeding voor materiële kosten op basis van het aantal leerlingen. Hoe minder leerlingen hoe minder ruimte er gebruikt wordt hoe minder vergoeding er ontvangen wordt. De niet gebruikte ruimte draait echter wel volledig mee in de exploitatie van het schoolbestuur.

e. Lokale initiatieven

Stedum en Wirdum/Garrelsweer

In Stedum en in Garrelsweer en Wirdum wordt gewerkt aan het samenvoegen van een school voor christelijk onderwijs met een school voor Openbaar onderwijs.

Ook wordt gewerkt aan het intensiveren van de samenwerking met de betrokken peuterspeelzaal. Begin dit jaar is als start door de schoolbesturen een intentiebesluit genomen en is daarmee de onderzoeksfase ingezet. Allereerst is gekeken naar de aanwezigheid van onoverkomelijke bezwaren en zijn voorwaarden tot succes benoemd;

- In de dorpen bestaat veel draagvlak voor het voornemen tot samenvoeging van de scholen en de intensivering van de samenwerking met de peuterspeelzalen.
- Er zijn op voorhand geen onoverkomelijke bezwaren gevonden.
- Deze eerste fusietrajecten blijken binnen de samenwerking van Marenland en Noordkwartier de rol van pioniers te vervullen.
- Elk traject is uniek en vereist maatwerk, maar in deze fase is wat binnen het ene traject gebeurt ook van invloed op het verloop van het andere.

Garrelsweer en Wirdum

Eind april 2012 is door de besturen aangegeven dat in dit traject een overgangsjaar zou worden gecreëerd. Het is de uitdrukkelijke wens van besturen, directies, teams, MRen en dorpsbewoners dat beide scholen en de peuterspeelzaal nu al ondergebracht gaan worden in één gebouw en daarbij de meerwaarde van samenwerking zo optimaal mogelijk gaan benutten. Dat houdt in dat basisschool de Klimop met ingang van het nieuwe schooljaar verhuisd is naar het gebouw van de Wirdumerdraai in Wirdum. De juridische afhandeling vraagt een langere voorbereidingstijd.

Stedum

De daadwerkelijke fusiedatum staat hier nog niet vast, de streefdatum is 1 augustus 2013. Eén goede school voor het dorp behouden is het gezamenlijke doel, het realiseren daarvan vraagt om zorgvuldige voorbereiding, zoveel is duidelijk.

Beide teams van de scholen buigen zich over het harmoniseren van missie en visie, waarna dit in de werkgroep Onderwijs verder zal worden uitgewerkt. Ook is er een werkgroep Identiteit samengesteld. In het kader van de huisvesting wordt door besturen en gemeente een gezamenlijke projectgroep ingericht. De huidige schoolgebouwen in Stedum zijn beide niet groot genoeg om in zijn geheel de nieuwe school te herbergen.

Oost

Als reactie op het oorspronkelijke IHP is in de oosthoek van de gemeente de werkgroep Kleine scholen Loppersum Oost ontstaan. Deze werkgroep is het niet eens met de uitkomsten van het IHP en heeft daarom een alternatief plan geschreven genaamd: "scenario 5, De kracht van klein: het wenkend alternatief"

Op basis van de eerder genoemde motie die in 2011 door de gemeenteraad van Loppersum unaniem is aangenomen heeft het college van B&W in afzonderlijke gesprekken met beide partijen voorgesteld dat partijen, onder leiding van een door de gemeente aan te stellen onafhankelijk voorzitter met elkaar in gesprek zouden gaan. De heer Jan de Jong is vervolgens aangesteld als onafhankelijk voorzitter.

In de eerste helft van 2012 hebben deze gesprekken plaats gevonden. In een constructieve setting hebben Marenland en de werkgroep Oost met elkaar verschillen en verbindingen onderzocht en besproken. De partijen Marenland en werkgroep Oost zijn vervolgens tot de volgende conclusie gekomen:

'Marenland en de werkgroep Oost zien voldoende grond om de komende anderhalf jaar de tijd te nemen om gezamenlijk te koersen op een nieuwe situatie in Oost met ingang van 2017. Hierbij is het duidelijk dat de huidige situatie voor Marenland financieel niet uit kan en de te onderzoeken oplossingen te vinden zijn in renovatie van meerdere scholen, zo mogelijk met één onderwijsteam, of nieuwbouw van één school hetzij scholen. Bij eventuele nieuwbouw is ook de locatie een besprekspunt. Hierbij wordt ook gekeken naar het totaalbeeld. Dus wat zijn de financiële gevolgen van de keuzes voor Marenland, voor de gemeente, voor ouders en wat is de impact op de leefbaarheid. Ook gaan we onderzoeken of het mogelijk is schoolbestuurlijk en gemeentelijk geld als één budget in te zetten. Belangrijke randvoorwaarden voor het verdere proces zijn:

- *Gezamenlijk in overleg met betrokkenen. (Werkgroep/Marenland/Gemeente),*
- *De continuïteit van de scholen in Oost wordt tot 2017 gewaarborgd, binnen de wettelijke mogelijkheden*
- *Transparant naar elkaar, naar de gemeenteraad, leerkrachten, ouders, GMR en MR'en'.*

Betrokken partijen zijn vervolgens gezamenlijk verder gegaan. In september 2012 zijn de werkgroep Oost, schoolbestuur Marenland en de gemeente Loppersum om tafel om gegaan om procesafspraken te maken voor het verdere vervolg.

f. Organisatievoorkeur schoolbesturen (Kindvoorziening)

Om de handhaving van de kwaliteit van onderwijs en opvang voldoende te borgen en de problemen van financierbaarheid het hoofd te bieden, kiezen de organisaties Kids2b, Noordkwartier en Marenland in de gemeenten Delfzijl, Appingedam en Loppersum daar waar mogelijk voor de oprichting van zogenaamde (geïntegreerde) kindvoorzieningen. Dit zijn stevige gezonde eenheden met een ideale omvang van 250 kinderen. De ondergrens ligt op 125 kinderen voor onderwijs, kinderopvang en peuterspeelzaal gezamenlijk.

Het gaat daarbij om de integratie van scholen, peuterspeelzaal en kinderopvang voor 0 – 12 jarigen. De doelstelling van een integrale kindvoorziening is om de kinderen maximale ontwikkelingskansen te bieden. Er zal daarbij gezocht worden naar mogelijke synergie met dorps- en omgevingsvoorzieningen. Het gebouw moet afgestemd worden op de belevingswereld van kinderen van klein tot groot. Het gaat daarbij om gebouwen met een duurzame en kwalitatief hoogwaardige buitenschil die minimaal 50 jaar mee gaat en een vrij indeelbare plattegrond waardoor programmatische wijzigingen of functiewijzigingen eenvoudig kunnen worden doorgevoerd.

Iedere kindvoorziening wordt “op maat” gemaakt naar de behoeften en wensen van het betrokken dorp of de wijk, de pedagogische benadering is het uitgangspunt.

Een kindvoorziening is in eerste instantie een organisatievorm en niet per definitie gevestigd in één gebouw. Dat heeft vanuit het oogpunt van kwaliteit van onderwijs echter wel de voorkeur.

g. Vervoer en verkeersveiligheid

Als er gebiedsgericht gekeken gaat worden en scholen niet altijd meer in het dorp beschikbaar zijn heeft dat gevolgen voor de vervoersbewegingen binnen de gemeente. Kinderen die nu op loop- of fietsafstand van school wonen moeten dan met eigen vervoer of openbaar vervoer naar school.

Als alle kinderen met het eigen vervoer gaan heeft dat tot gevolg dat op piekmomenten 's ochtends en 's middags er relatief veel extra verkeer over de veelal smalle wegen in het gebied moet. Een vorm van (openbaar) collectief vervoer zou een oplossing kunnen zijn voor de problematiek die speelt bij het ombuigen van beschikbare naar bereikbare voorzieningen. Om inzicht te krijgen in de vervoersmogelijkheden in deze hebben de gemeente Loppersum en het OV bureau gezamenlijk een project opgezet wat zich richt de mogelijke vervoersoplossingen op de lange termijn. Uitvoering van dit onderzoek is afhankelijk van subsidiering door de provincie. Hierover komt eind 2012 meer duidelijkheid.

Wettelijk gezien heeft de gemeente een verantwoordelijkheid voor leerlingenvervoer als de afstand van huis naar school langer is dan 6 kilometer.

h. Toekomstperspectief huidige gebouwen

De meeste schoolgebouwen in de gemeente Loppersum zijn gebouwd in de vorige eeuw en meer dan 70% is zelfs nog van voor de jaren tachtig. Dat is ook begrijpelijk want de gebouwen worden immers in minimaal 40 jaar afgeschreven en met op de balans geactiveerde verbouwingen worden deze termijnen vaak nog één of meerdere malen met 25 jaar verlengd. Op zich is daar ook niets mis mee: de constructie van een gebouw kan, als zij goed is opgezet, zelfs vele honderden jaren mee maar een gebouw wordt neergezet vanuit de inzichten die op dat moment van toepassing waren. De ontwikkelingen in het onderwijs zijn de laatste tientallen jaren snel gegaan. Sinds de introductie van de basisschool in 1985 zijn er bijvoorbeeld steeds meer kinderen met speciale zorg in het reguliere onderwijs en dat vraagt om begeleiders en werkplekken. Er zijn computers en digitale schoolborden.

Er is tussen schoolse opvang. Al deze ontwikkelingen vragen een aangepaste functionaliteit die niet zomaar even makkelijk gerealiseerd kan worden in elk bestaand gebouw.

Problemen met gebouwen zijn dan ook niet zozeer van bouwkundige aard maar hebben betrekking op functionaliteit, duurzaamheid, binnenklimaat en energieverbruik.

i. Huisvesting van kinderopvang en peuterspeelzaalwerk

Met de verhuizing van de peuterspeelzaal in Middelstum per 1 januari 2013 zijn alle peuterspeelzalen, het kinderdagverblijf en de buitenschoolse opvang locaties in de gemeente gevestigd direct naast of in een schoolgebouw. In Loppersum vormen de school, kinderopvang en peuterspeelzaal samen de brede school Beatrix. Het gebouw van deze brede school is in zijn geheel eigendom van de gemeente Loppersum.

Peuterspeelzalen	Locatie
Prugelhorn	Brede school Beatrix, Loppersum
Garrelsgrut	Wirdumerdraai, Wirdum
De Zandkorreltjes	De Zandplaat, 't Zandt
Het Vlinderhofje	De Bongerd, Stedum
Het Hummelhoes	Verenigingsgebouw Hummelhoes
	De Wilster, Middelstum (miv 1-1-2013)
De Peutersoos (niet-gesubsidieerd)	Westeremden
Kinderdagverblijf	
Locatie Loppersum	Brede school Beatrix, Loppersum
Buitenschoolse opvang	
Locatie Loppersum	Brede school Beatrix, Loppersum
Locatie Middelstum	De Wilster, Middelstum

j. Conclusies

Van de 13 scholen in de gemeente zijn er 11 klein tot zeer klein.

De leerlingaantallen nemen al jaren af en blijven dat ook de komende jaren doen.

De kwaliteit van het onderwijs is bij 12 van de 13 scholen nu op orde.

Van de 12 schoollocaties zijn er 7 te groot voor het aantal leerlingen.

Een kindvoorziening is een organisatievorm die bijdraagt aan de borging van kwaliteit en betaalbaarheid van onderwijs.

De huidige schoolgebouwen zijn niet aangepast aan de moderne eisen die er gesteld worden aan functionaliteit, duurzaamheid, binnenklimaat en energieverbruik.

Er zijn in de gemeente 5 onderwijsgebieden te benoemen:

- Wirdum/Garrelsweer
- Stedum
- Oost
- Loppersum
- Middelstum

In 3 gebieden vinden al lokale initiatieven plaats met nadrukkelijke betrokkenheid van ouders en dorpsbewoners.

5. Leefbaarheid

a. Plaats van de scholen in de dorpen

Er is veel discussie over het belang van een school voor een dorp. Bepaalt de school de leefbaarheid van een dorp? Er zijn diverse dorpen die in het verleden hun school zijn kwijtgeraakt en die nog steeds een goed sociaal klimaat hebben.

In de rapportage van de Werkgroep Oost “Scenario 5 De kracht van klein: het wenkend alternatief” staat vermeld dat in een aantal dorpen in Loppersum Oost werkgroepen de meningen van de inwoners over de dreigende sluiting van de dorpscholen gepeild hebben. Volgens de rapportage gaven de inwoners van de dorpen in Loppersum Oost aan de kleine scholen als een zeer belangrijke factor voor de leefbaarheid in hun dorpen te ervaren. De school in het dorp wordt gezien als een middel om krimp te beperken en het weghalen van de school als een versneller van krimp.

De vraag moet echter gesteld worden of de verantwoordelijkheid voor de leefbaarheid in een dorp niet meer is dan een school moet en kan dragen. Het leidt de school ook af van haar kerntaak: houdbaar onderwijs van goede kwaliteit bieden. Daarnaast zijn ook andere factoren dan aanwezigheid van basisonderwijs bepalend voor de leefbaarheid in dorpen. Een goed voorbeeld hiervan zijn de dorpshuizen die in elk dorp gevestigd zijn.

Uit onderzoek is gebleken dat het sluiten van scholen niet per definitie de doodsteek van een dorp is. Een voorbeeld hiervan is het onderzoek “Leefbare dorpen zonder school” van Partoer uit 2012. In dit onderzoek wordt gesteld dat een school- dan wel de afwezigheid van een school geen invloed heeft op belangrijke kenmerken van de leefbaarheid als het voorzieningenniveau, de werkgelegenheid en het verenigingsleven. Ook wordt gesteld dat de school, dan wel de sluiting van de school, geen invloed heeft op de demografische processen in het dorp.

Het belang van een school in het dorp wat door de dorpen wordt aangegeven dient serieus genomen te worden. Daarom is het van belang om bij besluitvorming de inwoners en daarmee de ouders van leerlingen actief te betrekken bij planvorming en te trachten gezamenlijk tot een oplossing te komen die ook recht doet aan de beelden en ideeën van dorpsbewoners en ouders. Dit sluit overigens niet uit dat het zo kan zijn dat in het kader van het algemene belang er in sommige gevallen door gemeente of schoolbestuur besluiten genomen moeten worden die niet aansluiten bij de beelden en ideeën van individuele dorpen.

b. Leefbaarheid

Het is van belang oog te hebben voor de rol die de scholen voor de dorpen spelen wat betreft leefbaarheid en de beleving die inwoners van het dorp daarvan hebben. Bij de concrete planvorming over eventuele sluiting of verplaatsing van scholen dient dit onderwerp dan ook met betrokkenen besproken te worden. Met bewoners moet gekeken worden in hoeverre negatieve gevolgen voor de leefbaarheid gecompenseerd kunnen worden.

c. Conclusies

Een school draagt bij aan de leefbaarheid van een dorp maar is er niet verantwoordelijk voor.

Overleg met dorpsbewoners is een voorwaarde voor draagvlak.

De situatie in elk dorp/gebied is anders en vraagt maatwerk.

Hoe een dorp de sluiting van een school ervaart sluit niet altijd aan bij wat onderzoekers daar van zeggen.

6. Financiën

a. Saneringsplan artikel 12

In verband met haar artikel 12 status heeft de gemeente Loppersum in 2009 een saneringsplan vastgesteld. In dit saneringsplan staat over onderwijshuisvesting het volgende:

“Concentratie van de scholen voor het primair onderwijs kan naast financiële voordelen ook voordelen hebben in diversiteit in het onderwijsaanbod. In samenwerking met de besturen voor het openbaar en bijzonder onderwijs zal onderzoek worden gedaan naar de mogelijkheden. Door het terugbrengen van het aantal scholen is een reductie te realiseren op de kapitaallasten die jaarlijks op onze begroting drukken in het kader van de investeringen in huisvesting. We willen hiervoor, na het gereedkomen van de diverse beheerplannen, een integraal huisvestingsplan op laten stellen”.

b. Financiële positie gemeente

De gemeente Loppersum is tot en met 2013 nog artikel 12 gemeente. Inmiddels is er een sluitende meerjarenbegroting.

Voor 2012 stond er 603 duizend euro op de begroting voor de huisvesting van onderwijs. Voor 2013 is dit 397 duizend euro. Het grote verschil tussen de 2 jaren wordt veroorzaakt doordat in 2012 nog een aantal dure onderhoudsvoorzieningen van voorgaande jaren op de begroting staan, de rekenrente verlaagd is, een aantal investeringen afgeschreven zijn en de kapitaallasten voor de Wegwijzer zijn vrijgevallen.

Voor de jaren 2014, 2015 en 2016 zijn de bedragen op de begroting voor de huisvesting van onderwijs respectievelijk 381 duizend euro, 376 duizend euro en 369 duizend euro.

De middelen voor onderwijshuisvesting ontvangt de gemeente in de algemene uitkering van het rijk. Ook wel het gemeentefonds genoemd. De algemene uitkering is een uitkering die van het rijk wordt ontvangen. Gemeenten mogen zelf bepalen waaraan zij deze middelen aan besteden. De algemene uitkering is dus een algemeen dekkingsmiddel. Dat betekent dat de middelen die de gemeente fictief ontvangt in de algemene uitkering niet verplicht aan onderwijshuisvesting besteed hoeven worden. Het is aan de gemeente zelf om hier keuzes in te maken.

c. Financiële positie schoolbesturen

Het is voor schoolbesturen een grote uitdaging om de huidige schoolgebouwen te blijven exploiteren in de toekomst. Door overcapaciteit aan ruimte waar geen vergoeding voor wordt ontvangen en slechte isolatie, kosten de gebouwen meer dan er aan rijksvergoeding wordt ontvangen. De gemiddelde basisschool in ons gebied komt op dit moment structureel 13 duizend euro tekort op de vergoeding van het rijk. Hierdoor moeten de schoolbesturen middelen die voor personeel bedoeld zijn inzetten voor huisvesting of interen op hun reserve. De grenzen van de mogelijkheden hiervoor komen in zicht. Een school is financieel beter te exploiteren vanaf 80 leerlingen.

d. Financieringsmogelijkheden

Creativiteit

Financiering van het moderniseringsvraagstuk van de huisvesting van onderwijs in de gemeente vraagt om creativiteit. Deels is er dekking voor nieuwe investeringen omdat bestaande schoolgebouwen afgestoten kunnen worden (verkoop) of afgeboekt (incidentele last). Dat zal echter niet voldoende middelen genereren om

- een slag te slaan zodat de huidige gebouwen weer minimaal 20 tot 30 jaar mee kunnen met de huidige onderwijsconcepten,
- een gezond binnenklimaat bieden
- in de exploitatie betaalbaar blijven voor de schoolbesturen.

Hieronder worden een aantal realisatie mogelijkheden, met ieder hun financieringsstructuur, voor ingrijpende renovatie/nieuwbouw van scholen benoemd en beoordeeld.

Eigen beheer

De gebruikelijke realisatievorm is dat gemeenten een sober doch doelmatig schoolgebouw realiseren in eigen beheer. Vervolgens wordt het overgedragen aan het schoolbestuur wat het gebouw vervolgens moet beheren en exploiteren. Een probleem daarbij is dat de gemeente vaak bezuinigt op onderdelen om het gebouw betaalbaar te houden. Wat tot gevolg kan hebben dat de lasten voor het schoolbestuur hoger zijn.

Daar komt bij dat bij gemeenten veelal onvoldoende eigen kennis in huis is om een schoolgebouw te realiseren. Dat heeft tot gevolg dat er veel externe expertise ingehuurd moet worden.

Schoolschap

Het schoolschap is een nieuw fenomeen wat door de stichting Scholenbouwmeester, in opdracht van de provincie Groningen, wordt ontwikkeld.

Een schoolschap is een werkmaatschappij (vereniging) aangestuurd door gemeenten en schoolbesturen die voor een beperkte regio de onderwijshuisvesting verzorgt. Niet alleen van ontwerp tot oplevering, maar ook de schoonmaak, het onderhoud en de exploitatie. Een Schoolschap moet ook het probleem van de gescheiden geldstroom tussen gemeente en schoolbesturen doorbreken. De gemeente is economisch eigenaar van een schoolgebouw en kan de benodigde duurzame maatregelen niet terugverdienen. Het schoolbestuur als juridisch eigenaar kan zonder onderpand geen voorinvesteringen doen. Door beide partijen onder te brengen in een coöperatie ('schoolschap') die integraal het ontwerp, de bouw, exploitatie en beheer van een schoolgebouw aanpakt, moet er ruimte ontstaan voor de benodigde duurzame investeringen en blijft meteen ook de actieve schoolbouw kennis beter bewaard.

Gemeenten en schoolbesturen zijn in deze constructie lid van een omnivereniging waarin kennis en expertise is gebundeld. De omnivereniging maakt gebruik van een onafhankelijke instantie (Scholenbouwmeester) die op verzoek toezicht houdt op kwaliteitscriteria voor ontwikkeling van een schoolgebouw. Iedereen kan lid worden van de omnivereniging. Schoolschappen kunnen alleen opgericht worden door leden van de omnivereniging.

Standpunt organisaties over het Schoolschap

De organisaties hebben over het Schoolschap aangegeven dat zij dit een goed middel vinden om te komen tot financiering en realisatie van schoolgebouwen. Zij hebben daarbij de voorkeur voor oprichting van één Schoolschap voor de DAL gemeenten. Een schoolschap oprichten voor de gemeente Loppersum heeft niet de voorkeur van de organisaties maar is wel bespreekbaar indien andere gemeenten negatief besluiten of er sprake is van vertraagde besluitvorming waardoor lokale projecten elders niet van de grond komen.

De organisaties willen niet fungeren als 'pilot' voor een Schoolschap zonder over de benodigde middelen te beschikken of te kunnen profiteren van ervaringen die elders zijn opgedaan.

Woningcorporatie

In de afgelopen jaren zijn er op verschillende plekken in Nederland schoolgebouwen, vaak in de vorm van een brede school, gerealiseerd door woningcorporaties. In deze constellatie zijn gemeente en schoolbesturen en andere instanties die gebruik maken van de ruimte huurder. Een goed voorbeeld hiervan zijn de brede scholen in Appingedam die door Woningstichting Marenland gerealiseerd worden. Wierden en Borgen heeft bij de Wilster in Middelstum een uitbreiding voor de kinderopvang gerealiseerd.

Woningstichting Marenland heeft aangegeven met de brede scholen in Appingedam haar maatschappelijke portefeuille gevuld te hebben en derhalve geen nieuw maatschappelijk vastgoed te willen ontwikkelen. Met Wierden en Borgen wordt oriënterend gesproken over de mogelijkheden.

PPS

Bij publiek-private samenwerking probeert de overheid marktpartijen te interesseren kennis en geld in te zetten om een project (bijvoorbeeld een school of een weg) te ontwikkelen tegen zo laag mogelijke kosten.

Anders dan bij een gewone aanbesteding, waarbij de overheid strak omlijnde opdrachten geeft en de marktpartijen puur uitvoerder zijn, werken bij PPS overheid en markt samen. De marktpartij draagt meer risico, maar heeft ook kans op een hogere winst als het project door eigen inventiviteit goedkoper wordt. Achterliggend idee is dat gespecialiseerde bedrijven beter dan de overheid weten hoe je een (bouw)project het best kunt uitvoeren.

PPS kent verschillende vormen. De meest vergaande contractsvorm is DBFMO. Daarbij worden ontwerp, bouw, financiering, onderhoud en exploitatie in een langlopend contract aanbesteed. Dat wil zeggen dat de markt verantwoordelijk is voor het hele project, van ontwerp tot onderhoud en beheer. Dit moet de marktpartijen, bijna altijd een consortium van bedrijven, dwingen tot projecten die over de hele levensduur, dus niet alleen tijdens de bouw, kostenefficiënt zijn. In de praktijk blijken veel PPS-projecten tot een enorm papierberg en ingewikkelde contracten te leiden omdat overheid én marktpartij weinig vertrouwen in elkaar hebben en alle afspraken op papier proberen vast te leggen. Daarnaast vraagt PPS om een forse omvang van de opdracht. Iets wat in de Lopster situatie niet gauw te realiseren is. Zeker niet gelet op de fasering van de verschillende deelprojecten.

Subsidies

Met name vanuit het provinciale leefbaarheidfonds en de rijksmiddelen voor krimp is er een mogelijkheid tot het verkrijgen van subsidies voor de opgave die de gemeente Loppersum heeft op het gebied van onderwijs. In het kader van het Woon- en leefbaarheidplan wordt een forse subsidiemogelijkheid voorzien. Hiervoor kan de gemeente een subsidieaanvraag indienen voor het zogenaamde Financieel arrangement. Vooral nog wordt uitgegaan van een subsidiebijdrage van tussen de 1,5 en 1,7 miljoen euro.

Een derde hiervan is cofinanciering vanuit de gemeente. Dekking hiervoor is te vinden in de hiervoor opgebouwde reserve die gevoed wordt vanuit de krimpuitkering van het rijk.

e. Conclusie

Financiering van de modernisering van de huisvesting van het onderwijs is een uitdaging maar er zijn voldoende kansen.

Realisatie en beheer via een schoolschap heeft de voorkeur, klein beginnen in 1 gebied.

De financiële haalbaarheid wordt per gebied bekeken, maatwerkoplossingen.

7. Communicatie en planning

a. Communicatie

De strategische uitgangspunten van het communicatiebeleid van de gemeente Loppersum gelden ook voor dit project. Kenmerken van de communicatie zijn: open, toegankelijk, geïntegreerd en intern voor extern. Het project kan worden opgesplitst in verschillende deelprojecten. Dit is voor de communicatie een wezenlijk onderdeel. Zo kunnen kleine successen worden gevierd en stralen ze af op het totaal. In Stedum wordt bijvoorbeeld al samengewerkt tussen de twee scholen. Dit geldt ook voor Wirdum en Garrelsweer. Door dit actief uit te dragen werken we toe naar draagvlak voor het gehele project. Een ander element om te komen tot het gewenste draagvlak is openheid. Door duidelijk te zijn over de argumenten, het te lopen proces en de beslismomenten is hierover geen discussie.

Rollen

Voor de goede gang van zaken is het belangrijk om de rollen en verantwoordelijkheden te benoemen. Onderstaand een overzicht van de belangrijkste thema's en de daarbij behorende verantwoordelijke woordvoerders.

Thema	Organisatie
Huisvesting/ schoolgebouwen/ financiering	Gemeente Loppersum
Beleid/ onderwijs/ leerkrachten/ organisatie / onderhoud gebouwen	Stichting Marenland Stichting Noordkwartier
Rapporten scholenbouwmeester over (onderhoud) gebouwen	Bureau scholenbouwmeester

Middelen

Voor de communicatie staan de gemeente een aantal middelen ter beschikking, deze kunnen uiteraard ook voor de deelprojecten worden ingezet. Belangrijk is dat we zoveel mogelijk aansluiten bij de bestaande middelen zoals de website, persberichten en nieuwsbrieven.

b. Planning

Gebied	Activiteit	Tijdstip
Wirdum/Garrelsweer	Fusie	1 augustus 2013
	Huisvesting	Gerealiseerd
	Start projectgroep huisvesting	December 2012
Stedum	Fusie	1 augustus 2013
	Besluitvorming huisvesting	December 2013
	Start uitvoering	Augustus 2014 of 2015
Oost	Start werkgroep	September 2012
	Besluitvorming huisvesting	Voorjaar 2014
	Start uitvoering	Augustus 2015 of 2016
Loppersum	Start projectgroep huisvesting	Januari 2014
	Besluitvorming huisvesting	Voorjaar 2015
	Start uitvoering	Augustus 2016 of 2017
Middelstum	Start projectgroep huisvesting	Januari 2015
	Besluitvorming huisvesting	Voorjaar 2016
	Start uitvoering	Augustus 2017 of 2018

8. Conclusie

a. Gebiedsbenadering onderwijs en kindvoorzieningen

Goed onderwijs is een essentiële bouwsteen voor de samenleving van de 21e eeuw. In de gemeente Loppersum ligt daarom een belangrijke taak om de kwaliteit van het basisonderwijs te behouden en waar nodig blijvend te verbeteren. Het schoolklimaat, het pedagogisch klimaat en de leerlingenzorg moet zo georganiseerd zijn dat alle kinderen zich optimaal kunnen ontplooiën. Naast goede onderwijskwaliteit en een goed schoolklimaat vragen ouders ook in onze gemeente in toenemende mate een goede opvang voor hun kinderen: voor de periode dat ze nog niet naar school gaan, maar ook voor, tijdens en na schooltijd. Zij willen de zekerheid dat hun kinderen in een veilige omgeving goed worden verzorgd, dat de opvang een positieve bijdrage levert aan de opvoeding en dat kinderen zich breed kunnen ontwikkelen. Voor ouders met kinderen is goed onderwijs en goede kinderopvang een belangrijke factor om zich al of niet te vestigen in de regio.

Met nuances per kern is het algemene beeld dat het aantal kinderen in de gemeente (fors) daalt. Met een dalend aantal leerlingen is het niet goed mogelijk om op lange termijn het aantal scholen en de daaraan gekoppelde voorzieningen voor opvang in stand te houden. Zowel uit oogpunt van kwaliteit als uit oogpunt van betaalbaarheid. Met name op de kleinste scholen komen steeds meer leeftijdsgroepen in één klas en treffen leerlingen steeds minder kinderen van dezelfde leeftijd. De onderwijsbesturen moeten de scholen op verantwoorde wijze in stand kunnen houden met de budgetten die daarvoor ter beschikking staan. Minder leerlingen betekent minder geld.

Veranderingen in de nabijheid van het basisonderwijs en de kinderopvang zijn voor leerlingen en hun ouders vaak ingrijpend. Er moet daarom veel worden geïnvesteerd in overleg en in het vinden van vertrouwen en draagvlak met alle betrokkenen om tot de beste oplossingen te komen. Voor die oplossingen moet soms van gebaande paden worden afgeweken, bijvoorbeeld als de nabijheid voor de toekomst beter kan worden veilig gesteld door samenwerking van scholen van verschillende identiteit.

b. Locaties onderwijs en kindvoorzieningen

In de gemeente Loppersum kunnen in ieder geval in Loppersum, Middelstum en Stedum de scholen zich in de toekomst ontwikkelen tot geïntegreerde kindcentra. In Stedum op kortere termijn, in Loppersum en Middelstum geven de voorspelde leerlingenaantallen meer tijd. Aan de Zuid Oostkant kan door samenvoeging van de scholen voor de dorpen Garrelswier en Wirdum voorlopig een dorpsschool in stand blijven. Voor de overige scholen aan de oostzijde wordt de komende jaren in samenwerking tussen betrokkenen gewerkt aan een toekomstbestendige oplossing. Concreet houdt dit in dat er vanuit een gebiedsgerichte benadering de komende jaren op een projectmatige wijze gewerkt gaat worden aan de modernisering van de huisvesting van het onderwijs in de gemeente.

c. Ontwikkelvormen onderwijs en kindvoorzieningen

Behalve de kwaliteit van onderwijs, betaalbaarheid en bereikbaarheid staat bij nieuwbouw of verbouw van gebouwen duurzaamheid centraal. Het gaat dan om de keuze voor de juiste vestigingsplaats, de plaats waar de school over 30 jaar nog steeds bestaansrecht heeft. Dat bestaansrecht wordt mede bepaald door de mate van flexibiliteit. En natuurlijk is het van belang om te onderzoeken of bestaande schoolgebouwen of andere gebouwen geïntegreerd kunnen worden. Ook duurzaamheid in de zin van energiezuinigheid en een gezond binnenklimaat zijn van groot belang bij de huisvesting van kind gerelateerde voorzieningen.

Integratie van diverse voorzieningen in een dorp onder één dak biedt kansen voor alle betrokkenen. In een aantal gevallen kan aansluiting gezocht worden bij een bestaande voorziening. De combinatie van school en kinderopvang met sport in of bij hetzelfde complex biedt bijvoorbeeld nieuwe kansen voor de buitenschoolse opvang. Deze voorziening op haar beurt versterkt door haar aanwezigheid en door haar gebruik deze functies in het dorp.

Er bestaat geen uniform model; iedere situatie nodigt uit tot de best denkbare en haalbare oplossing.

Een aantal dorpen verliest naar verwachting hun dorpsschool. Voor de gebouwen die vaak een prominente plaats innemen in het dorp moet een maatwerkoplossing worden gezocht.

De nieuwe voorzieningen moeten economisch efficiënt en doelmatig zijn voor de verschillende functies die ze herbergen. Kinderen moeten zich thuis voelen in het gebouw, de belevingswereld van kinderen moet centraal staan. Ze bieden onderdak aan kinderen van verschillende leeftijd, aan kinderen met een verschillende achtergrond. Er moet bij de bouw op een uitnodigende manier ingespeeld worden op deze verscheidenheid. Verder is een flexibele opzet van de gebouwen noodzakelijk. De inzichten en eisen met betrekking tot onderwijs en opvang veranderen namelijk voortdurend.

Voor de huisvesting van de scholen in de toekomst moet per gebied gekeken worden op welke wijze de huisvesting vorm gegeven kan worden binnen de uitgangspunten kwaliteit, betaalbaarheid en bereikbaarheid. Hierbij zijn diverse vormen te onderzoeken, nieuwbouw, transformatie, renovatie en niets doen. Per gebied zal een haalbaarheid onderzoek uitgevoerd moeten worden naar de mogelijkheden en onmogelijkheden binnen dat gebied.

Om de processen in de deelgebieden efficiënt te laten verlopen is het van belang per gebied een projectorganisatie in te richten die een afspiegeling is van de gedeelde verantwoordelijkheid van gemeente en schoolbesturen. Daarom kiest de gemeente Loppersum er voor de verantwoordelijkheid van deze processen bij een projectleider van de gemeente en een projectleider van de organisaties tezamen neer te leggen. Voor elk deelgebied wordt een projectplan opgesteld waarin duidelijk is weergegeven hoe de projectleiders vorm geven aan deze verantwoordelijkheid.

d. Beheer en exploitatie onderwijs en kindvoorzieningen

Beheren en exploiteren van schoolgebouwen is een vak apart. Daarom moet onderzocht worden op welke wijze een zo deskundig mogelijk orgaan hier invulling aan kan geven. Het heeft de voorkeur hiervoor aan te sluiten bij de eerder genoemde schoolschappen. Het heeft zeker niet de voorkeur deze taken als gemeente op ons te nemen omdat de gemeente hier onvoldoende op toegerust is.

e. Financiering huisvesting onderwijs en kindvoorzieningen

De financiering van een moderniseringsslag in de huisvesting van de scholen, kinderopvang en peuterspeelzaalwerk is een uitdagend vraagstuk. Het heeft de voorkeur van de gemeente Loppersum om op een innovatieve wijze hier vorm aan te geven. Het Schoolschap ligt hiervoor het meest voor de hand. Per deelproject dient gekeken te worden in hoeverre het financieel haalbaar is om een schoolschap in te richten. Oftewel of er binnen de begroting van de gemeente Loppersum ruimte gevonden kan worden om de middelen die fictief in het gemeentefonds zitten beschikbaar te stellen voor het schoolschap. Onder andere het jaarlijks beschikbare investeringsbedrag en beschikbare subsidies bieden hiervoor mogelijkheden. In de uitwerking van de projecten wordt per project gekeken wat de financiële mogelijkheden zijn in relatie tot de opgave die er in dat specifieke gebied ligt.

f. Visie

In reactie op de bevolkings- en onderwijsontwikkelingen wil de gemeente Loppersum voor de huisvesting van onderwijs, kinderopvang en peuterspeelzalen inzetten op een gebiedsgerichte benadering waarbij binnen elk gebied, in overleg met betrokkenen, gewerkt wordt aan een maatwerkoplossing die antwoord geeft op de vraagstukken op het terrein van Kwaliteit, Betaalbaarheid, Geschiktheid en Leefbaarheid.

9. Bijlagen

Tabel 1 leerlingaantallen 2006-2012

School Bron leerlingtellingen scholen 1 oktober	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Vershil 06-12
OBS Abt Emo Westermnden	28	26	32	35	34	33	30	+2
OBS Dieftil Oosterwijtwerd	36	35	35	37	43	36	33	-3
OBS De Zandplaat 't Zandt	63	55	59	63	57	53	50	-13
OBS Wirdumerdraai Wirdum	66	63	52	48	41	33	32	-34
OBS De Wilgenstee Zeerijp	43	51	60	63	67	74	68	+25
OBS Prinses Beatrixschool Loppersum	94	93	84	72	77	75	82	-12
OBS Bongerd Stedum	54	51	54	49	45	46	50	-4
OBS De Wilster Middelstum	161	175	154	143	140	148	144	-17
CBS De Crangeborg Stedum	62	57	62	60	63	60	53	-9
CBS Klimop Garrelsweer	40	38	34	37	36	29	28	-12
CBS De Wegwijzer 't Zandt	34	33	24	10	---	---	---	-34
CBS Roemte Loppersum	200	188	197	199	196	198	199	-1
CBS Wicher Zitsema Middelstum	93	95	104	107	108	110	109	+16
CBS Prof. B. Holwerdaschool Middelstum	116	107	95	91	87	76	77	-39
Totaal	1090	1067	1046	1014	994	971	954	-136

Tabel 2 Overzicht scholenbestand

School	Plaats	Ruimte	Kwaliteit onderwijs
OBS Wirdumerdraai	Wirdum	Passend (samen met Klim Op)	+
OBS Dieftil	Oosterwijstwerd	Overcapaciteit	+
OBS Prinses Beatrix	Loppersum	Overcapaciteit	+
OBS De Wilster	Middelstum	Overcapaciteit	-
OBS De Bongerd	Stedum	Overcapaciteit	+
OBS Abt Emo	Westeremden	Overcapaciteit	+
OBS Wilgenstee (nevenvestiging)	Zeerijp	Passend	+
OBS Zandplaat	't Zandt	Passend (samen met PSZ)	+
CBS Roemte	Loppersum	Passend	+
CBS Wicher Zitsemaschool	Middelstum	Overcapaciteit	+
CBS Crangeborg	Stedum	Passend	+
CBS Klim Op	Wirdum	Passend (samen met Wirdumerdraai)	+
CBS Holwerda	Middelstum	Overcapaciteit	+

Bron kwaliteit: onderwijsinspectie + = basisarrangement - = zwak

Bron ruimte: Nend onderzoeken Scholenbouwmeester 2011

Bron leerlingen 1-10-2012: leerlingtellingen scholen 1 oktober